

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת מצורע תשע"ז שנה ג' גליון 134
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: מעלת חודש ניסן

מסוגל לניסים, כיון שניסן הוא בחינת מלך ואמרו חז"ל (פסחים קי.) ד"מלך פורץ גדר ואין מוחין בידו".

בספר קב הישר (פרק פ"ח) מסביר מדוע חודש ניסן הוא מלך וראש על כל החודשים, כי כל חודש מאיר בו ניצוץ מצ. רוף שם הוי"ה, והחודש היחיד שמאיר בו שם הוי"ה כפשוטו וביושר הוא בחודש ניסן, שיוצא מסדר הפסוק "ישמחו השמים ותגל הארץ", וזה מורה על רחמים גמורים. ולכן בחודש ניסן מתפללות נשמות הנפטרים בחודש זה על החיים.

כתב בספה"ק עבודת ישראל (שבת הגדול) שי' ימים מר"ח ניסן ועד שבת הגדול שהיה ב' ניסן בשנת יציאתם ממצרים, כנגד י' שבשם אדנ"י, ד' ימים משבת הגדול ועד יום י"ד לחודש כנגד ד' שבשם אדנ"י נ' יום שמיום א' דפסח ועד שבועות כנגד נ' שבשם אדנ"י, וחג השבועות עצמו כנגד א' שבשם אדנ"י שבשבועות נתגלה אלופו של עולם על הר סיני. עת"ד. נמצא כי בימים הקדושים הללו אנחנו מתקנים את שם אדנות ב"ה.

ויש לבאר את הדברים, מצינו כי צירוף שם הוי"ה של חודש ניסן יוצא מהפסוק "ישמחו השמים ותגל הארץ", כלומר אצל הארץ נאמר לשון גילה. והנראה להסביר את ההבדל בין שמחה לגילה, שגילה מלשון גילוי, שמחה שבתחילה היתה נסתרת ולא ידועה ופתאום פרצה ונתגלתה, גורמת לגילה.

ולמשל, בברכות של ברית מילה אומרים: "ישמח האב ביוצא חלציו ותשמח האם בפרי בטנה". נאמר אצל האב לשון שמחה ואצל האם לשון גילה, משום, ששמחתו של האב היא ברורה וגלויה, הוא ציפה וייחל לה. לעומת זאת, האם

ב"ה נכנסנו לימים הנעלים והמרוממים של חודש ניסן, אשר עליו אומרת התורה הקדושה: "החודש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא לכם לחודשי השנה", והמהרי"ל כתב בהלכות ראש חודש ניסן, שזכה חודש ניסן להיות מלך על כל החודשים, בגלל שבחודש זה חל חג הפסח. וכל חודש שהוא מלך אין ראש חודש שלו אלא רק יום אחד. וכך כתב בהגהות מנהגים של רבי איזייק טירנא (מנהגי חודש ניסן), שדבר זה נרמז בפסוק "החודש הזה לכם" אותיות "מלך", וזהו גם הרמז במשנה הראשונה במסכת ראש השנה: "באחד בניסן ראש השנה למלכים", כי חודש ניסן הוא מלך לכל החודשים, ולכן גם אין ראש חודש שלו רק יום אחד, כי הגמרא בחולין (ס:) אומרת, שאין שני מלכים יכולים לשמש בכתר אחד.

וכן מביא השל"ה הקדוש (במסכת פסחים נר מצוה אות ו'), שדקדק בלשון הכתוב "החודש הזה לכם ראש חודשים", כלומר, שהודיע לנו הכתוב כי כל החודש כולו הוא כמו ראש חודש, ולא כשאר חודשי השנה שראש החודש הוא מקודש ושאר ימי החודש הם חול, אלא חודש זה כולו הוא כמו ראשי חודשים, שכל יום הוא כמו ראש חודש. וכבר רמז זאת ה'מגלה עמוקות' בשם החודש שנקרא 'חודש האביב', אביב נוטריקון 'אב י"ב' שחודש זה משמש כמנהיג ואב לכל ה"ב חודש שבשנה הבאה לקראתנו לשלום.

כמו כן חודש ניסן מסוגל שיהיו בו ניסים ונפלאות לכלל ישראל, כך כותב רש"י במסכת ברכות (דף נו,ו), שחודש ניסן נקרא כך על שם הניסים שנעשו בו. ויש לומר שחודש ניסן

במשך כל ימי הריונה כלל אינה חושבת על שמחת הלידה, חוששת ומפחדת היא מהלידה והסכנה הכרוכה בה. רק לאחר שהלידה עברה בשלום יכולה היא לשמוח, לכן זו שמחה שאינה ברורה ומתגלה מתוך הצער, לכן נאמר אצל האשה לשון גילה.

כמו כן "ותגל הארץ", עתה בארץ בשונה מן השמים ששם ברור שיש שמחה ורואים שהכל לטובה, כאן שולט ההסתור פנים בעולם, ונראה כי ח"ו "צדיק ורע לו רשע וטוב לו", וקשה לבוא לידי שמחה, אולם לעתיד לבוא **יתגלה** שכל מה שעשה עמנו בורא עולם, הכל היה לטובה, ואזי נגיע לידי גילה. ולכן "ותגל" אותיות גלות.

אולם בחודש ניסן – חודש הגאולה, חודש של ניסים (רש"י ברכות נו.) חודש שכולו רחמים גמורים (קב הישר פרק פ"ח) מאיר בו שם הוי"ה היוצא מהפסוק "ישמחו השמים ותגל הארץ", מתגלה מלכותו יתברך בעולם, ואז גם אנשי הארץ באים לידי שמחה וגילה.

לכן בימים קדושים אלו מתקנים את שם אדנו"ת ב"ה, אשר בשונה משם הוי"ה המרמז על גילוי מלכותו יתברך, אשר יהיה רק לעתיד לבוא, שם אדנו"ת מרמז על מלכותו יתברך מתוך הסתר, וזה מהות חודש ניסן.

לכן אברהם אבינו הראשון אשר קרא להקב"ה "אדון" (ברכות ו.), אשר הוא הראשון שפירסם וגילה את אלהותו יתברך בעולם, לכן נאמר אצלו לשון גילה, וכמאמר התפילה: "אברהם יגל".

האור החיים הקדוש כתב להסביר טעם כפל הלשון "ראש חודשים ראשון הוא לכם" וזה לשון קדשו: כי חודש זה הוא ראש, פירוש מובחר שבחודשים וכו', ודקדק לומר "לכם", כי אינו משובח ומעולה שבחודשים אלא לישראל, ותמצא שאמרו חז"ל (ראש השנה יא.) בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, כי החודש מסויים לטובת ישראל. ע"כ.

הגאון בעל האבני נזר זי"ע בשו"ת שלו (או"ח סימן של"ז) כותב לאחד ששלח לו שאלה בחודש ניסן, וכך הוא משיב לו: "יקרתו הגיעני ערב שבת בין השמשות, דבר אשר ביקש להשיב לו איזה ספיקות במילי דפיסחא, אם כי הקשה לשאול, כי ימים אלו יקרי הערך שעה ליום יחשב, עם כל זה לאשר ביקש מאוד להשיב לו להיות לו לעונג ושמחת יום טוב לקחתי מעט פנאי". ע"כ.

אף נאה דורש ונאה מקיים היה האבני נזר, כפי שמסופר בספר אביר הרועים (אות רצ"ט) שהרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זי"ע עבר פעם בדרכו לחתונת נכדו בסוכטשוב, ונכנס יחד עם החתן לבקר ולהקביל פני האבני נזר. האבני נזר כיבדו מאוד והסביר לו שהוא מכבדו בגלל זקנו. שכך היה מעשה: פעם בשנות ילדותו נכנס יחד עם אביו אל הרה"ק רבי יצחק מווארקא שדיבר עמו וקירבו מאוד. כשפנו ללכת, ביקש האבני נזר מהרה"ק מווארקא שיברך אותו, ואמר לו זאת בלשון נוכח "אתה יכול בבקשה לברך אותי". הטיף הרה"ק מווארקא מוסר לנער הצעיר איך הוא מדבר בלשון נוכח לאדם זקן ומבוגר ממנו בשנים רבות. והאבני נזר השיב בשנינות שגם להקב"ה אנו מדברים כך ואומרים לו "ברוך אתה ה'" וכיוצא בזה. קרא הרה"ק מווארקא לאביו ואמר לו: "מובטח אני בו שיהיה גדול בישראל". אבל האבני נזר אמר שהבטחה לא מספיקה לו והוא רוצה גם שהצדיק יניח את ידיו על ראשו ויברכהו, וכך הוה.

סיים האבני נזר ואמר לאדמו"ר מאמשינוב זי"ע: "אם כי לא נתקיימה בי כל הברכה שלו, מיהו מקצת הברכה נתקיימה, לכן חייב אני בכבודכם בזכות זקנד". כיון שכן, עמד הרה"ק מאמשינוב ואמר: "אם כבוד זקני כל כך חשוב בעיניכם, כבדוני נא לבוא עמי להשתתף בשמחת נישואי נכדי". סירב האבני נזר והסביר: "בחודש ניסן ותשרי אינני יוצא מביתי, מאחר ורגע בחודשים אלו כיום הוא בשאר ימות השנה".

כמו כן מספרים שפעם אחת בא בעל השפתי צדיק והזמין את האבני נזר לחתונה של אחד מצאצאיו בחודש ניסן, והוא אמר לו, שבחודש ניסן הוא לא הולך לחתונות, כיון שהימים האלה יקרים מאוד ואי אפשר לבזבזם בהליכה לבית המשתה.

וההסבר למעלה נשגבה זו מבואר בספרי הקודש, שהנה בעת יציאת מצרים מצינו שמשום שהיו צריכין ישראל לקבל את התורה על הר סיני, נתן להם הקב"ה מ"ט יום להיטהר ולהתקדש בקדושה העליונה בשביל להסיר את המ"ט שערי טומאה בהם היו שקועים במצרים כדי להיות ראויים לקבלת התורה. ולכאורה היו צריכים פעמיים מ"ט ימים, מ"ט יום ראשונים כדי להסיר את הטומאה ומ"ט יום נוספים להעלות במ"ט שערי הקדושה עד שיהא ביכולתם לקבל את התורה? וכיצד במ"ט יום בלבד הצליחו להיות ראויים לקבל את התורה הקדושה?

אלא ברור הדבר שרצה הקב"ה לזכות את ישראל והעניק להם כוח סגולי מיוחד בשעה זו שיאפשר להם להסיר את הזוהמה ולהעלות אל הקדושה בבת אחת, והכל כדי שיזכו לקבלת התורה באופן מהיר ביותר ללא שהיות ועיכובים, כח חזק זה נשאר בבני ישראל לדורותיהם בתקופה בה יצאו ממצרים בימים ההם הוא חודש ניסן ולכן ביכולת האדם לשוב אל השם בקלות יתירה ואין לו לחשוש מכל מיני מניעות ועיכובים למיניהם.

בהלכות פסח בשו"ע (תחילת סימן תכ"ט) כתב המחבר שואלים בהלכות פסח קודם לפסח שלושים יום. ועל זה כתב הרמ"א: ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח. עכ"ד.

מקשים המפרשים, מה השייכות דברי הרמ"א הללו לדברי המחבר שכתב שואלים בהלכות פסח וכו'?

היה רב אחד שהסביר זאת בדרך הלצה, שנה אחת הוא הוצרך ללכת ולאסוף כסף עבור קמחא דפסחא עד שהגיע שבת הגדול ואל היה זמן להכין דרשה, אז הוא קלח דרשה מאיזה ספר, ובסיום דבריו הוא התנצל ואמר: שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם לפסח שלושים יום", ועל זה כותב הרמ"א ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח, ולכאורה מה הקשר בין דברי השו"ע לרמ"א? אלא שהשו"ע התכוון שלפעמים צריך "לשאול" ולהלוות דרשה מספר אחר כדי לדרוש בהלכות הפסח, ומסביר הרמ"א שזה בגלל המנהג שלחלק חטים לעניים, וכנראה שהרב היה עסוק וטרוד במצוה רבה זו, עד שלא הספיק להכין בעצמו את הדרשה.

אבל אפשר לומר הסבר נוסף, בסיום מסכת אנחנו אומרים "לא נתנשי מינך מסכת ... ולא תתנשי מינו, לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי", כלומר אנחנו מתפללים שלא נשכח את המסכת ושהיא לא תשכח אותנו.

וקשה, שאל רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א ראש ישיבת "עטרת ישראל", מה הפירוש ב"לא תתנשי מינו" וכי למסכת יש זכרון שהיא צריכה לזכור אותנו?

ותירץ על פי מעשה שהיה, ששמע מראש ישיבה אחד ששמע מבעל המעשה עצמו, בעיירה מיר בחו"ל היה תלמיד חכם אחד גדול בתורה בשם רבי אהרן שישב כל העת בבית המדרש ולמד תורה מבוקר ועד ערב עם חברותא בשם רבי

נחום. כל כך גדלה התמדתו שגם לארוחת הצהריים לא הגיע לביתו והיה אדם אחד שהביא לו את מאכלו לבית המדרש.

פעם הגיע השליח עם האוכל לבית המדרש ומצאו נעול, הדבר עורר את פליאתו כיון שתמיד היה השער פתוח ולא היתה כל בעיה להיכנס, הוא לא רק תמה אלא גם נבהל, אולי קרה משהו למתמיד המופלג.

לכן השליח החליט לטפס דרך החלונות ולבדוק מה קורה בפנים, למרות שהחלונות של בית המדרש היו גבוהים מאד, שום דבר לא עיכב בעדו, הוא הביא סולם גבוה וטיפס עליו עד שהגיע לאחד החלונות והציץ דרכו אל פנים בית המדרש.

המחזה שניגלה לעיניו היה נורא ואיום, רבי אהרן עמד לפני ארון הקודש הפתוח וצעק אל תוכו בצעקות נוראיות "מסכת בבא קמא מה יהיה עם ר' נחום, היה זה כאמור החברותא של רבי אהרן שנחלה במחלה פלונית והיה חולה מסוכן, מסכת יבמות וכי תוכלי לשכוח את כל הפעמים שלמדתי אותך ביגיעה ובעמל, מסכת בבא מציעא האם תשכחי את החולה הלא למדתי אותך פעמים רבות?"

כך צעק כמה פעמים אל תוך הארון קודש ושב ללימודו. ורבי נחום החולה הבריא ושב לאיתנו.

למדנו כאן, אמר רבי ברוך מדרכי אזרחי, שיש מושג שהמסכת לא שוכחת את מי שלומד אותה, ועמל ויגע עליה!

כך יש לומר בענין מעלת וסגולת ליל הסדר, כשאדם לומד את ההלכות של פסח, הוא זוכה שהתורה עולה לשמים ומבקשת מהקב"ה שיינתן לאדם זה את הסגולות וההשפעות הקדושות של חג הפסח. ולכן שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלושים יום. אולם לא כל אחד הוא בן תורה שיכול ללמוד את הלכות הפסח, ואם כן אדם כזה כיצד יזכה להשפעות הקדושות של חג הפסח?

על כך כותב הרמ"א: "ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח". היינו על ידי מצות צדקה, שנותן מממונו לעניים שיוכלו לשמוח בחג, בזה הוא זוכה להיות כלי קיבול להשפעות הקדושות של חג הפסח.

יהי רצון שנזכה להיות כלי קיבול ראוי לכל ההשפעות הקדושות היורדות בימים קדושים ונעלים אלה של חודש ניסן, ונזכה להשגות הגבוהות של הלילה הקדוש ליל הסדר. ויעשה עמנו הקב"ה ניסים ונפלאות ויתקיים בנו "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל". אמון.